

Geluk voor alle mensen

Ik herinner me een cabaretvoorstelling waarin van ergens ver achter de coulissen, uit de daar veronderstelde hemel een onvervalste lach opklonk over wat wij er hier op aarde van terecht brengen. Het begon daar in de hemel een beetje op de lachspieren te werken kennelijk en uiteindelijk daalde een proestende engel van boven in het theater neer om het allemaal nog eens van dichtbij te komen bekijken. Het werden verwonderde, verbaasde en soms verbijsterende confrontaties daar op de planken, die het publiek zeker ook aan het lachen kregen maar ons vooral de spiegel voorhielden over al onze gevestigde codes en rollen: man tegenover vrouw, hoog en laag, wit en zwart. Wat we allemaal kennelijk gewoon vinden, maar waar we onszelf in deze wereld zo verschrikkelijk in kunnen vastzetten.

De hemel lacht. En ook in psalm 2, de lezing van vandaag wordt gelachen. Gelukkig maar. Om alle rumoer tussen mensen en volkeren, om al die machtigen die zichzelf breed maken tegenover elkaar, of vaker nog ten gunste van zichzelf, maar vooral, zegt deze psalm, tegen alles in wat je God kunt noemen.

Het is maar gelukkig dat er gelachen wordt, want dat geeft ons omgekeerd misschien ook wat lucht. Als God lacht, waarom wij niet? En helpt het ook om anders te kijken. Je te verbazen over hoe de dingen zijn maar je ook verwonderen over de goede dingen en het geluk van mensen dat er is. Soms tot in de oorlogsgebieden zelf aan toe – zo'n veerkracht als mensen kunnen hebben. Maar je aan de andere kant af te vragen hoe 't allemaal zo gekomen is. Want begint niet juist daar de kunst iets te veranderen, als je eerst je erover verwonderen kunt, dat het is zoals het is.

Zoals de psalm begint met een klacht: waarom in vredesnaam toch al dat geraas tegenover elkaar? En ten koste van wat allemaal? En het leidt werkelijk tot niets! Dan is er de lach uit de hemel - vanaf een afstand zie je de dingen soms het scherpst! In een daaropvolgend fragment wordt iets gezegd over het koningschap zoals bedoeld: een leiderschap door de Levende zelf tot leven gewekt. Een vorst die niet zichzelf op de troon plaatst, maar die een geroepene is in het hart. Om aan het eind de koningen der aarde aan te bevelen dit alles zelf ter harte te nemen en te weten dat er maar een echte koning is en dat is uiteindelijk de Levende zelf. "Ben je op eigen macht en overheersing uit?" lijkt de vraag te zijn, "of wil je een kind van de levende zijn?" Zoals in omliggende volken als een vorst die zelf als goddelijk werd gezien? Of door respect of titels achteraf te verdienen. Een gerechte te worden genoemd. Of "kind van de Allerhoogste" of "koning van de vrede" zelfs. Maar daarvoor moest dan aan je betrokkenheid, verbondenheid of trouw wel eerst merkbaar zijn dat je zo'n titel waard was. Dat je geen besluiten neemt die die band verraden of verwonden kunnen. Dat je het echt bent, merkbaar aan wat je zegt en wat je doet.

Al heeft deze tekst mogelijk wel dienst gedaan bij concrete kroningsrituelen als vorsten werden gezalfd, wil dat dus nog niet zeggen dat de gezalfde waarover gesproken wordt zomaar in iedere koning zichtbaar was. Eerder lijkt het erop dat deze teksten en het beeld van de gezalfde een referentie moeten zijn geweest. Een ijkpunt om het koningschap waardig te zijn. Dienstbaar te zijn aan de Levende en zo ook aan mensen.

Ik moest denken – excuus als u vindt dat u daar al teveel over hebt gehoord - aan die enorme regenbuien daar bij de herdenking van Mandela in het grote stadion in Johannesburg. Die volgens zeggen niet anders konden betekenen dan dat de poorten van de hemel wijd open staan voor deze man. Het "dauwt hemelen de gerechte" vond bij wijze van spreken ter plekke plaats rond een mens die door sommigen misschien haast weer te heilig is gemaakt, maar in wie die hand van gerechtigheid is herkend. Terwijl tegelijkertijd al die andere hoogwaardigheidsbekleders daar zaten: opvolger Zuma, en al die anderen uit oost en west en van noord tot zuid, door Obama zo treffend

geschetst als vaak openlijke sympathisanten van Mandela, terwijl aan hun eigen koningschap nog zoveel mankeert en schort. "En daarom is het nu ook tijd voor zelfreflectie", zei hij: "hoe pas ik de dingen in mijn eigen leven toe, als mens en als president?". Dan is er dus echt iets in je aangeraakt.

En vandaag wordt ieder van ons die vraag gesteld of we ons kunnen laten raken. Of wij ertoe in staat zijn dromen te dromen die groter zijn dan ons eigen ik of wat ik zelf zou willen bereiken. Ook al maak je het in je eigen leven niet meer mee.

Hoe bijzonder dat deze psalm vanouds geciteerd werd aan het begin, in de introitus van de kerstnacht. Bij de geboorte van het kind waarin de gezelfde later immers ook werd herkend. Niet verwonderlijk als je weet dat de evangeliëschrijvers de woorden "Mijn kind ben jij, ik roep je vandaag tot leven" naar hem toeschreven om ze vervolgens tot een vraag aan ons allemaal te maken, hoe wij mensen van Gods wege kunnen zijn. "Mijn kind ben jij. Ik roep je vandaag tot leven." Kan ik me dat ook laten aanzeggen? Ik heb het altijd mooie zinnen gevonden. Dat we niet voor niets geboren zijn maar ergens aan toebehoren: u en ik, wij. Ergens naartoe geroepen zijn ook. Dat volgens de tekst vandaag kan worden. Dat je je leven omgooit. Zoals sommige jonge mensen die zo uit zichzelf voor een andere eenvoud van leven kiezen om niet in het grote consumeren mee te gaan en zich daar geen ogenblik minder bij voelen. Iemand die kans ziet zich niet bij de gevestigde codes en verwachtingen neer te leggen en ze zomaar begint om te buigen. Van een apartheidsbewind in het groot tot persoonlijke keuzes dichtbij. Wat dat betreft kunnen we ons verlangen en onze verwachting niet groot genoeg denken. Om recht en gerechtigheid in de hele wereld gaat het. Zo wijd als de volkeren in al hun verschillende wijzen van zijn en geloven maar meer dan dat, zegt het lied, gaat het erom dat we gelukkig zijn. Niet in de overdreven betekenis maar gewoon dat het je goed gaat. Wat je volgens de psalmen bent als je de weg van de Levende gaat en je tot leven laat roepen, als verantwoordelijkheid en afhankelijkheid tegelijkertijd.

Mensen geloven tegenwoordig vooral wat ze kunnen bevatten. "Daar kan ik nog wel bij", zegt iemand dan, "dat kan ik me nog wel voorstellen". Maar waarom je zou geloven wat dat eigen bevattingsvermogen te boven gaat, legt het daar al gauw tegen af. Dat mag begrijpelijke weerstand zijn tegen kerk en al die grote geloofswaarden die veel te ver van ons af kwamen te staan, maar hier en op andere plaatsen worden we toch uitgedaagd dat individuele juist voorbij te gaan. Zo heeft de traditie het altijd gezegd. Dat er iets is wat ons te boven gaat, ons voorbij gaat. Dat geloven meer is dan wat we zien. Meer inhoudt dan het eigen hart, maar ook mensen wil samenbrengen. "Mijn kind ben jij, ik roep je vandaag tot leven", is een zin die tot de wereld, tot alle mensen wordt gezegd. Wat we al deze weken gedenken: de vernieuwing, de hergeboorte van de samenleving. En we vieren onze visioenen die we gelukkig hebben en ook nodig hebben, altijd weer boven wat we in handen hebben uit. Om nieuwe geboorte te blijven verwachten, telkens weer en opnieuw. Om eenheid en vrede te zoeken ook al is het er nog lang niet. Om de dingen groot te denken zo wijd als de wereld en tegelijk te weten dat we er ook zelf mogen zijn. Noem het God, die stem. Noem het Toekomst met een hoofdletter. Ons 'ik' en wat we er nu van zien in elk geval te boven. Niet wat je hebt of op de markt kunt bemachtigen en ook niet wat je bent in alle gebrekkigheid of toch een aardig eindje op weg. Maar desalniettemin ingeschapen in elk van ons ('geboren niet in de hemel maar op aarde', zoals het lied van kerstmis zingt) - dat het nu, vandaag nog kan worden opgewekt. "Schuilen bij de Levende" heet dat, dat is wel mooi gezegd.

Juut Meijer

Gelezen: Psalm 2